

GJENSKAPER LIVET PÅ EN NORD-NORSK GÅRD

HER KAN DU OPPLEVE MIDDELALDEREN

Idéen om å gjenskape en middelaldergård på Trondenes ble første gang lansert av Sør-Troms Museum tidlig på 2000-tallet. Som et supplement til de synlige kulturminnene i området og de kulturhistoriske utstillingene inne i museet skulle gårdsanlegget gjennom egen opplevelse gi publikum en dypere innsikt i middelalderens liv og virke.

TEKST: Tore Einar Johansen, Frode Hansen, Ove Magnus Bore
FOTO: Harriet M. Olsen

HUSFRUA JORUNN,
drenge Halte-Haldor
og den kloke kona
Gunvor i Skaret er
viktige formidlere ved
Middelaldergården.

Middelaldergården på Trondenes viser livet på en nordnorsk gård i første halvpart av 1200-tallet.

I visjonen som ble utformet, var to oppgaver særlig utfordrende. Den ene var å bygge en årestue basert på arkeologiske utgravninger på Trondenes. Den andre var å reise en stavkirke i full skala. Ved å kombinere arkeologisk kunnskap med tradisjons-håndverk skulle man sikre en mest mulig tidsriktig utførelse av alle bygg. Etter at Kulturdepartementet i 2014 tildelte prosjektet et større tilskudd, kunne arbeidet med å realisere de storstilte planene endelig starte.

23. juni 2019 åpnet kulturminister Trine Skei Grande «Trondenes Middelaldergård». Gårdsanlegget ligger i tilknytning til Trondenes Historiske Senter i Harstad - en avdeling ved Sør-Troms Museum.

STORSLÅTT BYGGVERK

Mest kjent er Trondenes for den hvitkalkete steinkirken som trolig ble påbegynt rundt år 1200. Med sin størrelse og rike utsmykning forteller dette storslåtte byggverket at Trondenes har vært et viktig kirkested i middelalderen. Men stedet inneholder også et mangfold av kulturminner som vitner om at gårdshistorien går tilbake til de siste århundrene f.Kr. I vikingtid var dette en av Hålogalands viktigste høvdinggårder.

Til åpningen i 2019 sto gårdsanlegget med årestue, innhegning, veier og åkre ferdig. Smia var under oppføring og grunnmuren til kirken bygd. Kirken var under produksjon, og bygningsdeler lå lagret i museets lokaler i Sjøvegan. Nå er kirken reist, ferdig tjærebredt og venter på at innredningen skal komme på plass. I årene framover vil flere bygninger komme til.

Fram til åpningen gikk prosjektet under arbeidstittelen «Allmenning». Under åpningsseremonien ble det offentliggjort at det offisielle navnet på gården fra nå av skulle være «Trondenes Middelaldergård».

GÅRDSANLEGGET OG FORMIDLINGEN

Middelaldergården på Trondenes viser livet på en nordnorsk gård i første halvpart av 1200-tallet. Gården ligger på sørsiden av museumsbygget på Trondenes Historiske Senter. Terrenget er ➤➤

ÅRESTUAS TYKKE TORVVEGGER ble bygd av islandske håndverkere med bistand fra museets eget personale.

vestvendt, skrånende ned mot sjøen med utsikt over Vågsfjorden med vakre øyer og mektige fjell i bakgrunnen. Men vender man blikket nordover, er det Trondenes kirke som fanger oppmerksomheten i det gamle kulturlandskapet.

Gårdsanlegget utgjør ca. 6 mål innmark. Området er gjerdet inn med et middelalderstidlig flettverksgjerde bygd av lokale materialer. Det første man møter innenfor grinda er en tørrfiskhjell som vitner om at både fiske og jordbruk er viktige næringer på gården. På vei opp mot gårdstunet passerer man en innhengning med husdyr og de nederste åkerlappene. På tunet troner stavkirken med høyreiste hjørnestaver og bratt takvinkel. På andre siden av tunet ligger årestuen i sterk kontrast til kirken – en lav langstrakt bygning med torvtekket tak og tykke torvvegger. Fra tunet slynger veien seg videre forbi åkrer og dyrebeite opp til smia som ligger på gårdens høyeste punkt med utsikt i alle himmelretninger.

ÅPEN FOR PUBLIKUM

Når gården er åpen for publikum, er den bebodd. Dermed kan du få møte den gudfryktige husfruen Jorunn som styrer gården med stor myndighet. Og gjerne også hennes mer løsslupne ektemann, Leif, og

MED GOD HJELP fra lokale vikinger settes en av linene på plass på årestua.

selvsagt også de fem barna deres. Den nest yngste av barna, Magnhild på 10 år, kan lese litt og tyde runer og er god venn med Gunvor fra Skaret. Gunvor kan snakke med de døde, og med bruk av urter utføre magi og helbrede sykdom. Ivar prest har

losji på gården – en storsnutet og ærekjær type, opptatt av status og respekt både på egne og kirkens vegne. Og fra en av de gamle gravhaugene like ved kan Gunvor mane fram «Haugbonden» for å hjelpe til i vanskelige tider.

Alle er ikke til stede samtidig. Men disse karakterene og mange flere utgjør samlet et persongalleri som i forskjellige sammenhenger kan formidle hvordan det var å vokse opp og leve livet sitt på en middelaldergård i Nord-Norge.

En stor del av formidlingen dreier seg om dagliglivet på gården: gårdsarbeid, husstell og håndverk. Aktiv deltakelse er viktig for læringsutbyttet. Men bak det hele ligger det et vell av fortellinger som samlet dekker et mangfold av tema. Noen

av fortellingene er hentet fra sagalitteraturen, noen fra annen litteratur, mens andre er produsert av museet selv. Fortellingene blir dermed en viktig del av den dramatiserte formidlingen og fortellerkunst en nøkkel for å nå fram til publikum.

Trondenes Middelaldergård er i første rekke et prosjekt for formidling av middelalderens byggeskikk, liv og virke. Målet er at et besøk på gården skal være en opplevelse som setter spor og gir den besøkende varig kunnskap.

MIDDELALDERENS BYGGESKIKK I NORD-NORGE

I Nord-Norge er det sparsomt med godt dokumenterte spor etter trehusbebyggelse fra middelalderen. Det arkeologiske bygningsmaterialet er lite, og de eldste stående trehusene som er dokumentert nord for Trondheim, finner vi i Misvær i Nordland. Det eldste huset er et lite stabbur i «misværtaft» datert til 1510. Korshuset på Mohus i Misvær er en liten laftet bu med skjelterdel datert til 1516. Spredt rundt i landsdelen ellers finner man noen få bygninger datert til 1500- og tidlig 1600-tall. De fleste av disse er enten utført som rene skjelterbygg (stavreist skjelter), som laftede bygg eller som en kombinasjon av disse (tømra skjelter). (Se rammetekst.)

Rudi Angell Mikalsen foretok i 2008 en gjennomgang av det arkeologiske bygningsmaterialet fra Nord-Norge. Hans konklusjon er at ut fra det arkeologiske materialet er det mye som tyder på at torvdekte hus med en indre takbærende trekonstruksjon og trepaneler var den vanligste byggeskikken i middelalderens Nord-Norge. Flere arkeologer fremholder at det er en overgang i byggeskikken fra hus med ytre torvvegger til rene trehus i senmiddelalderen. Men vi har altså ingen stående bygg som kan vitne om dette, kun rester av hus som man kan gjenfinne under bakken.

ÅRESTUA med smia i bakgrunnen

DET HISTORISKE BAKTEPPET

I første halvpart av 1200-tallet var landet preget av kampen mellom kong Håkon Håkonsson og hertug Skule – en kamp som endte med at hertugen i 1240 ble drept av kong Håkons menn.

Kampen mellom de to om kongemakten i Norge markerte slutten på borgerkrigen som herjet landet i 110 år. Disse rikspolitiske hendelsene kom nært innpå lokalbefolkningen i Harstadregionen da sysselmann i Nord-Hålogaland og Kong Håkons nære venn, Vegard Verdal, ble drept i Harstad havn i 1221.

Vikingferdene med ran og plyndring var slutt. Landets egne naturressurser dannet grunnlag for velstand og økonomisk vekst. Handelen mellom Nord-Norge og Bergen var i sterk utvikling – en handel der nordlendingene byttet tørrfisk, tran og rogn mot varer som korn, tekstiler, tauverk, krydder, alkohol og andre varer fra europeiske byer.

Kristendommen hadde vært statsreligion i 200 år. På 1200-tallet ble hele landet delt inn i kirkesogn og den kirkelige organisasjonen bygd ut. Trondenes og Bjarkøy var de to viktigste maktsentraene i området. Begge var høvdingseter fra jernalderen og sentrale gårder gjennom hele middelalderen.

Etter slaget på Stiklestad i 1030 ble gården på Trondenes konfiskert og gjort til kongelig gods og bonden til kongens leilending. Gården var likevel på 1200-tallet en av de største i distriktet og ga bonden store inntekter og høy lokal status.

I 1114 bestemte Kong Øystein at det skulle bygges en kirke på Trondenes. Kirken måtte ha et inntektsgrunnlag, og en del av kongens eiendom ble overført til kirken som kirkegods. Gården på Trondenes var en del av dette godset. Bonden var fortsatt leilending, men nå under kirken. Inntekter og sosial status var som før. Når Kong Øysteins kirke skulle bygges, var det naturlig å reise den på gårdstunet på Trondenes.

SKJÆRINGSPUNKT

Det å gjenskape bygninger fra Trondenes på 1200-tallet, måtte dermed skje i skjæringspunktet mellom ulike tolkninger av de arkeologiske utgravningene og andre kilder til kunnskap om middelalderbygg. Og teoriene måtte til syvende og sist finne sin utforming i fysisk arbeid med øksa. Hvordan skulle husene utformes? Og hvor skulle man lete for å finne svar?

Det ble tidlig klart at det arkeologiske bygningsmaterialet fra Trondenes og resten av landsdelen ikke var et tilstrekkelig kildemateriale. Museets tilnærming var derfor at prosjektet måtte forholde seg til et bredt tilfang av kilder – ikke bare arkeologi og skriftlige kilder, men også studier av stående bygninger både fra før- og etterreformatorisk tid.

I første byggetrinn skulle tre bygninger realiseres: årestue, smie og stavkirke. Utfordringene og kildetilgangen til de tre byggene var ulike, og utfordringene måtte løses på ulik måte for hvert enkelt bygg.

For å styrke den håndverksmessige gjennomføringen av prosjektet ble det inngått en samarbeidsavtale med studiet i tradisjonelt bygghåndverk ved NTNU. Museet kunne dermed dra veksler på NTNUs kompetanse samtidig som ►►

INTERIØRET I ÅRESTUA.

deres studenter fikk anledning til å bruke prosjektet som praktisk læringsarena.

Samarbeidet med NTNU styrket prosjektets vitenskapelige forankring, og alle byggetekniske løsninger ble utført med forbilder fra tidsepoken med vekt på regionale tradisjoner. Huggeteknikker og andre overflatebehandlinger ble utført på middelaldersk vis, og det ble lagt ned et stort arbeid i å undersøke materialkvaliteter og gjenskape disse. Det ble utført dendrokronologiske undersøkelser på stående bygg og bygningsdeler som ble sammenlignet med tilsvarende undersøkelser i lokal skog i Troms.

ÅRESTUA

Årestua var det første bygget som ble reist, og det som utløste den mest intense debatten i grensesnittet mellom ulike tolkninger av arkeologiske funn og håndverkstradisjoner. Mangel på gode forbilder gjorde oppgaven svært vanskelig.

Under en arkeologisk utgravning av gårdshaugen på Trondenes i årene 1962–64 ble det bl.a. avdekket et 12 meter langt og 7 meter bredt hus med sentralt åpent ildsted. Langs ytterveggene ble det funnet stolpehull og innenfor veggene spor etter tregolv og innvendig stående panel. Huset ble tolket som en årestue og ble datert til tiden rundt 1200. Dette huset var utgangspunktet for den årestua som

For å finne svar på hvordan utformingen av bygget og konstruktive detaljer kunne løses, valgte man derfor å lete innenfor den nordnorske byggeskikken.

ble reist på middelaldergården: en torvtekt stavkonstruksjon med trevegger, tregolv og åpent ildsted. Rommet opplyst dels fra ildstedet og ljoren i taket og dels fra tranlamper plassert rundt i rommet.

Ved rekonstruksjon av førreformatoriske bygninger der man ikke har stående eksempler fra samme landsdel og tidsperiode, vil det oftest være svært stor usikkerhet og uenighet om konstruksjon og byggemåte. Slik var det også her.

Arkitektfirmaet Boarch ved Gisle Jakhelln ble engasjert til å utforme et forslag til løsning. Jakhelln presenterte tre alternative forslag: De to første hadde takbærende jordgravde stolper. Det tredje viste en bygning der de jordgravde stolpene (stabber) ikke var takbærende, men bar en kraftig svill som resten av bygningskonstruksjonen hvilte på. Det er ingen dokumenterte eksempler på denne byggemåten i middelalderbygg fra Nord-Norge, men den er kjent fra ulike funn fra 1200-tallet i andre deler av landet. Overgangen fra jordgravde stolper til bruk av svilleramme er også kjent fra

stavkirkearkitekturen. Løsningen med jordgravde stabber fremsto som den mest sannsynlige byggemåten for årestua på Trondenes, og museet valgte derfor jordgravde stabber som fundament for bygget.

STOR USIKKERHET

Men var usikkerheten stor når det gjaldt tolkningen av stolpehullene, var den ikke mindre når det gjaldt utformingen av bygget: hvordan den takbærende konstruksjonen hadde vært utført, hvordan sammenføyningene og de konstruktive detaljene hadde vært, hvordan materialene hadde vært utformet, og ikke minst hvordan verktøyet så ut og hvordan det ble brukt. Dette skyldes ikke bare at det arkeologiske materialet er fragmentarisk, men trolig også at man ikke har hatt tilstrekkelig fokus på de håndverksmessige problemstillingene under utgravningene og i tolkningene av materialet.

For å finne svar på hvordan utformingen av bygget og konstruktive detaljer kunne løses, valgte man derfor å lete innenfor den nordnorske byggeskikken. Dette ➡

ÅRESTUA er et skjelterbygg med svilleramme på jordgravde stabber.

NAVAR OG ØKS er viktige verktøy for en tradisjonshåndverker. Her ser vi Henrik Jenssen i arbeid med taket på årestua.

ALLE OVERFLATENE BÆRER merke av det verktøyet som er brukt.

SKJELTERKONSTRUKSJONEN

Selv om skjelterkonstruksjonen har stor utbredelse i hele Norge, er det fra Helgeland og nordover den utvikles som et eget byggesystem. Ordet skjelter er i slekt med den gammelnorske skjaldpili og er sammensatt av ordene skjel eller skjald og tile. Skjel og skjald har samme betydning som skjold, altså noe som verner. Mens den andre delen, tile, kommer fra telje som betyr å spikke eller tilhugge noe av tre. En skjeltervegg er dermed en vegg bestående av tilhugne loddrette bord, skjeltre eller tiler, som er innfelt i et grøypspor øverst og nederst. På eldre panelte uthus kan en av og til finne grøypspor i line eller syll etter skjelter. Da har den opprinnelige skjeltringen blitt erstattet av utenpåliggende spikrede kledningsbord.

Den typiske skjeltersjåen og skjelternaustet finner man spredd over hele Nord-Norge. Slik også navnet tyder på, går skjelterkonstruksjonen langt tilbake i tid. Det finnes eksempler på skjelter i Gokstadskipets gravkammer og i arkeologisk materiale blant annet fra Bergen, Trondheim og Oslo datert tilbake til 900-tallet. De eldste dateringene vi har av skjelter i stående bygg i Nord-Norge, er fra Salten og strekker seg tilbake til 1500-tallet.

førte i første omgang til Stangnesnaustet på Senja. Dette er et skjelternaust som trolig ble reist på midten av 1600-tallet, men med enkelte gjenbrukte bygningsdeler fra sent 1500-tall. Stangnesnaustet er godt dokumentert og fremsto som det mest relevante forbildet for det bygget museet skulle realisere.

På tross av manglende forbilder fra stående middelalderbygg i landsdelen mener museet at det er godt grunnlag for å anta at en årestue fra 1200 tallet på Trondenes kan ha vært et skjelterbygg.

SMIA

Når det gjelder smia, var situasjonen enda vanskeligere mht. til kilder. Å smi jern krever særlig høye temperaturer med påfølgende stor brannfare. Og dette er nok en av årsakene til at vi har lite spor av middelaldersmier. Det finnes noen utgravninger lengre nord der enkelte bygninger tolkes som smier. Men utgravningene sier lite om hvordan disse bygningene har sett ut.

For smia på Trondenes valgte museet å hente målene fra en dokumentert

HUSFRUA JORUNN viser med stolthet fram stavkirkeportalen. I det virkelige liv heter hun Ingrid Moe og er gårdsbestyrer på Trondenes Middelaldergård.

1500-tallssmie fra Kongsjorden i Rollag i Numedal. Tegningene av denne smia viser et bygg på 7x7 alen (ca. 4,4 x 4,4 meter), utført i laft. Man valgte å holde fast på samme konstruksjon som for årestua. Dermed ble smia bygd som et stavreist skjelterbygg med laftede røst med målene fra smia i Numedal. Til forskjell fra årestua ble smia satt på en ringmur og ikke på nedgravde stabber. Stokkene i syll, line, åser og raft ble utformet etter modell fra middelalderlaft og teknikker og verktøy som er kjent fra denne tidsepoken. Deler av bygget ble bygd på en av NTNU's studiesamlinger og ferdigstilt og reist på Fortidsminneforeningens workshop for unge håndverkere på Trondenes våren 2019.

KONG ØYSTEINS KIRKE

Da kong Øystein besøkte fylkestinget på Trondenes i 1114, skal han ifølge sagaen ha uttalt: «På Trondarnes let eg òg byggja ei kyrkje, og eg la gods til.». Dette må vi anta har vært en stavkirke som lå på gårdstunet og på samme tomt som der dagens steinkirke står. Byggherren for denne gårdskirken må enten ha vært kongen selv eller kongens årmann på Trondenes. En rekonstruksjon av en middelaldergård på Trondenes vil ikke være komplett uten denne kirken.

Av de mer enn 1000 stavkirkene som trolig ble bygd i Norge i middelalderen, har vi i dag 28 kirker bevart. Selv om alle disse befinner seg i Sør-Norge, ble det også bygd stavkirker i den nordligste landsdelen f.eks. i Lødingen og på Evenes. Men hvordan kirkene har sett ut, vet vi i dag dessverre lite om.

I stedet for å gjøre et forsøk på å skape en ny «nordnorsk stavkirke» valgte museet heller å kopiere en eksisterende kirke. Valget falt på Haltdalen stavkirke som er landets nordligste. Kirken står på Trøndelag folkemuseum på Sverresborg i Trondheim. Da den ble flyttet dit rundt 1920, var den ombygd slik at den opprinnelige vestveggen var borte. Denne veggen ble bygd opp av nye materialer og korportalen fra Ålen stavkirke ble satt inn sammen med en av ytterdørene fra den samme kirken.

ARGUMENTERER FOR «NORDNORSK STAVKIRKE»

I Fortidsvern nr. 3 2021 i artikkelen «Dypere forståelse av identitet» argumenterer arkitekt Gisle Jakhelln for at museet heller burde valgt å rekonstruere en «nordnorsk stavkirke». Utgangspunktet hans er bl.a. en utgravning i Mjølvik i Nord-Troms. Denne viser en liten rektangulær kirke som trolig har hatt en innvendig stavkonstruksjon med endevegger i stein og sidevegger dekket med torv. Med referanse til denne

OLVE OG MAGNHILD – middelalderbarna trives Trondenes.

kirken skisserer han to alternative løsninger for middelaldergården, den ene med kor og den andre uten.

Men den kirken som han likevel anbefaler, er et tredje alternativ: en kirke av den såkalte møretypen. Tre slike kirker er bevart: stavkirkene Rødven, Kvernes og Grip. Felles for dem er at de er bygd med mellomstaver og tversgående takbjelker (beter). Kvernes og Rødven støttes opp av utvendige skorder (skråavstivere). Det er imidlertid usikkert om skordene er opprinnelige eller om de er seinere tilføyelser. Kirken som Jakhelln anbefaler, er støttet opp av skorder både på lang- og kortsidene.

I sin argumentasjon for å anbefale en kirke av møretypen med skorder viser Jakhelln til «skriftlige kilder», men unnlater å redegjøre for hvilke kilder han her refererer til. Litteraturlisten som følger artikkelen, gir heller ingen svar på dette.

Kirken på Mjølvik er datert til 1450–75. Rødven og Grip kan tidligst dateres til 1300-tallet. Nyere forskning tyder på at Kvernes stavkirke kan være bygd så seint som rundt 1630. Avstanden i tid til den kirken som kong Øystein «let byggja» tidlig på 1100-tallet, er dermed på flere hundre år. Dette i seg selv gjør at kirken på Mjølvik og de tre kirkene av møretypen er lite egnet som grunnlag for å rekonstruere Øysteins kirke. I respekt for de 28 stavkirkene som fremdeles står, var det for museets del heller aldri aktuelt å gjøre et forsøk på å skape en 29. stavkirke som skulle representere «den nordnorske stavkirken». Til det var kildegrunnlaget uansett for spinkelt.

OVERORDNET MÅL

Trygve Lysaker argumenterer for at når kong Øystein «la gods til» kirken han lot bygge på Trondenes, så var

SMIA ble ferdigstilt og reist på Fortidsminneforeningens workshop for unge håndverkere på Trondenes våren 2019.

det de gårdene som ble beslaglagt etter Trondenes høvdingen Asbjørn Selsbanes død tidlig på 1000-tallet. Det vil si ni gårder på og rundt Trondenes. Kirken var altså en rik kirke allerede fra begynnelsen av. Ut fra det kan man si at det lå til rette for å bygge en større og mer prangende kirke enn den man valgte å kopiere. For museet var det imidlertid et overordnet mål å bygge en kirke som var godt egnet til å illustrere 1100-tallets trekirkearkitektur. Byggeprosjektet måtte i tillegg også være praktisk og økonomisk gjennomførbart. Tross sin beskjedne størrelse ble Haltdalen stavkirke vurdert som det mest aktuelle alternativet.

Haltdalen Stavkirke består av to rom: kirkeskip og kor. Kirken er trolig bygd ca. 1170. Den er bygd med fire hjørnestaver i skipet og to i koret med stående veggtiler mellom. Hjørnestaver og veggtiler hviler på en svilleramme som er skilt fra bakken med et lavt steinfundament. Hovedinnngang i vestveggen og sidedører mot sør både i skip og kor. Takkonstruksjon med saksesperrer. Som en av de minste bevarte stavkirkene er Haltdalen spesielt godt egnet til å formidle grunnprinsippene i stavkirkearkitekturen.

Haltdalen stavkirke er blitt kopiert flere ganger, siste gang som en gave til Island i forbindelse med markeringen av 1000-årsjubileet for kirken i Norge og på Island. Når man nå valgte å kopiere kirken nok en gang, var det med et klart mål om å framskaffe ny kunnskap om hvordan stavkirkene ble bygd.

FORDELEN MED Å KOPIERE

Tidligere hadde det bygningsmessige hovedfokuset i stavkirkeforskningen lagt på det konstruktive, mens det håndverksmessige aspektet var lite utforsket. Fordelen med å kopiere fremfor å rekonstruere var at man hadde en helt unik mulighet til å gjøre detaljstudier av det originale kirkebygget. Gjennom studier av hver enkelt bygningsdel kunne man kartlegge alle synlige verktøyspor. Ut fra analyser av disse sporene kunne man i neste omgang utforme verktøy og utprøve teknikker som håndverkere så kunne anvende i arbeidet med den nye kirken. Studiene og utvikling av verktøy og håndverksteknikker foregikk i et samspill mellom museets fagfolk og fagmiljøet på NTNU.

Mesteparten av tømmeret ble hentet fra skogene i Indre Troms. Alle bygningsdelene

ble tilvirket og satt sammen på regionmuseet i Sjøvegan før alt i løpet av sommeren 2021 ble fraktet til Trondenes og satt sammen til et ferdig byggverk. Kirken er liten, men byggeprosessen fra tømmer på rot til ferdig kirke, bygd med tradisjonelt verktøy og tradisjonelle håndverksteknikker, viste seg å være svært krevende.

Om resultatet ikke ble en «nordnorsk stavkirke» slik enkelte ønsket, så har hele landsdelen fått en bygning som forteller at det også ble bygd stavkirker i Nord-Norge. Vi har fått en bygning som forteller publikum om stavkirkene som noe av det ypperste som vi har i norsk bygningshistorie. Et kirkebygg som forteller oss om middelalderens konge- og kirkemakt og om Trondenes sin posisjon som en av landets viktigste politiske sentra i vikingtid og middelalder. Og ikke minst står vi igjen med ny kunnskap om hvordan de norske stavkirkene ble bygd.

VIDEREUTVIKLING AV GÅRDSANLEGGET

De bygningene som nå står på gården, representerer hoveddelen av det som er planlagt. Men i tillegg kommer det også et fjøs og en gamme.